

(Kinder)artsen zetten zich in voor vergroening van de zorg

Green Deal ondertekend, nu aan de slag

De Nederlandse Vereniging voor Kindergeneeskunde ondertekende vorig jaar de Green Deal Duurzame Zorg. Een belangrijke stap, want kinderartsen kunnen op het gebied van duurzaamheid veel betekenen voor hun patiënten. En ze kunnen zowel individueel als collectief bijdragen aan een zorg die minder impact heeft op het milieu, stelt Cathy van Beek, die bij het ministerie van VWS vier jaar kwartiermaker was voor duurzaamheid in de zorg.

TEKST: FRANK VAN WIJCK | FOTO CATHY VAN BEEK: JAN WILLEM HOUWELING | OVERIGE FOTO'S: MARIA VAN DER HEYDEN

Essentieel', zegt Van Beek zonder omwegen, in antwoord op de vraag hoe belangrijk het is dat de NVK de Green Deal Duurzame Zorg heeft getekend. 'Het is een teken van bewustwording. Als je dáár niet mee begint, komt er niets van de grond. Bovendien verplicht het onderschrijven van een belofte je om vervolgens te reflecteren op wat je doet aan de ambitie waarvoor je hebt getekend. De Federatie Medisch Specialisten had ook al getekend, maar dat is niet genoeg om alle aangesloten wetenschappelijke verenigingen in actie te laten komen.' De coronapandemie is in dit verband op twee manieren belangrijk geweest, stelt Van Beek. 'In de eerste plaats zijn veel zorgprofessionals zich door deze crisis bewuster geworden van het belang van vergroening', zegt ze. 'Vooral de jongeren onder hen zien in hoezeer de coronacrisis onderdeel is van de klimaatcrisis. En in de tweede plaats gaf corona een boost aan zorg op afstand.'

Nú aan de slag

Het feit dat in de eerste fase van de coronacrisis minder premature kinderen werden geboren, zette Van Beek aan het denken. 'In de literatuur hierover zag ik drie redenen terug', vertelt ze. 'De eerste was minder werkstress bij de moeder, die vond ik nu juist in zo'n crisissituatie weinig geloofwaardig. De tweede was betere hygiëne en die leek me ook niet alles verklarend. De derde leek mij meer plausibel: minder luchtvervuiling. Luchtvervuiling zorgt immers voor groeiachterstand, ook in de baarmoeder al. Toen dacht ik: ga daar mee aan de slag kinderarts-neonatalogen. Wacht niet eindeloos op sluitend wetenschappelijk bewijs voor het verband tussen die twee dingen, maar kaart het aan. Natuurlijk moet alles worden gedaan om causaliteit aan te tonen, maar dat mag kinderartsen er niet van weerhouden om al bij correlatie aan de bel te trekken. De planeet is ziek en maakt ons ziek. Het is nú tijd om aan fundamentele preventie te doen. Het is immers genoegzaam bekend dat kinderen die prematuur worden geboren, hierdoor later in hun leven met gezondheidsproblemen te kampen kunnen krijgen. Of bijvoorbeeld met een leerachterstand. Het feit dat de kinderartsen de Green Deal hebben ondertekend, geeft aan dat dit besef groeit. Dat vind ik waardevol. Maar zorg dan ook dat je als beroepsgroep zichtbaar wordt. Kinderartsen zijn zo bescheiden, voor Károly Illy zag je er nooit een op tv.'

Contextuele geneeskunde

De coronapandemie leidde tot een gedwongen digitalisering van veel zorg. 'Voor kinderartsen een enorme kans', zegt Van Beek, 'want het stelt je in staat om de woonsituatie van het kind in kaart te brengen. Je ziet bijvoorbeeld of het huis rommelig is. Waar rommel is, is geen hygiëne.

Dat is een besef dat ik heb overgehouden uit mijn tijd als verpleegkundige. Maar je kunt ook vragen even de smartphone voor het raam te houden om te laten zien hoe de woonomgeving eruitziet. Als die groen is, gaan kinderen eerder buiten spelen. En bewegen op recept kan duurzamer zijn en de gezondheid meer bevorderen dan een geneesmiddel voorschrijven.'

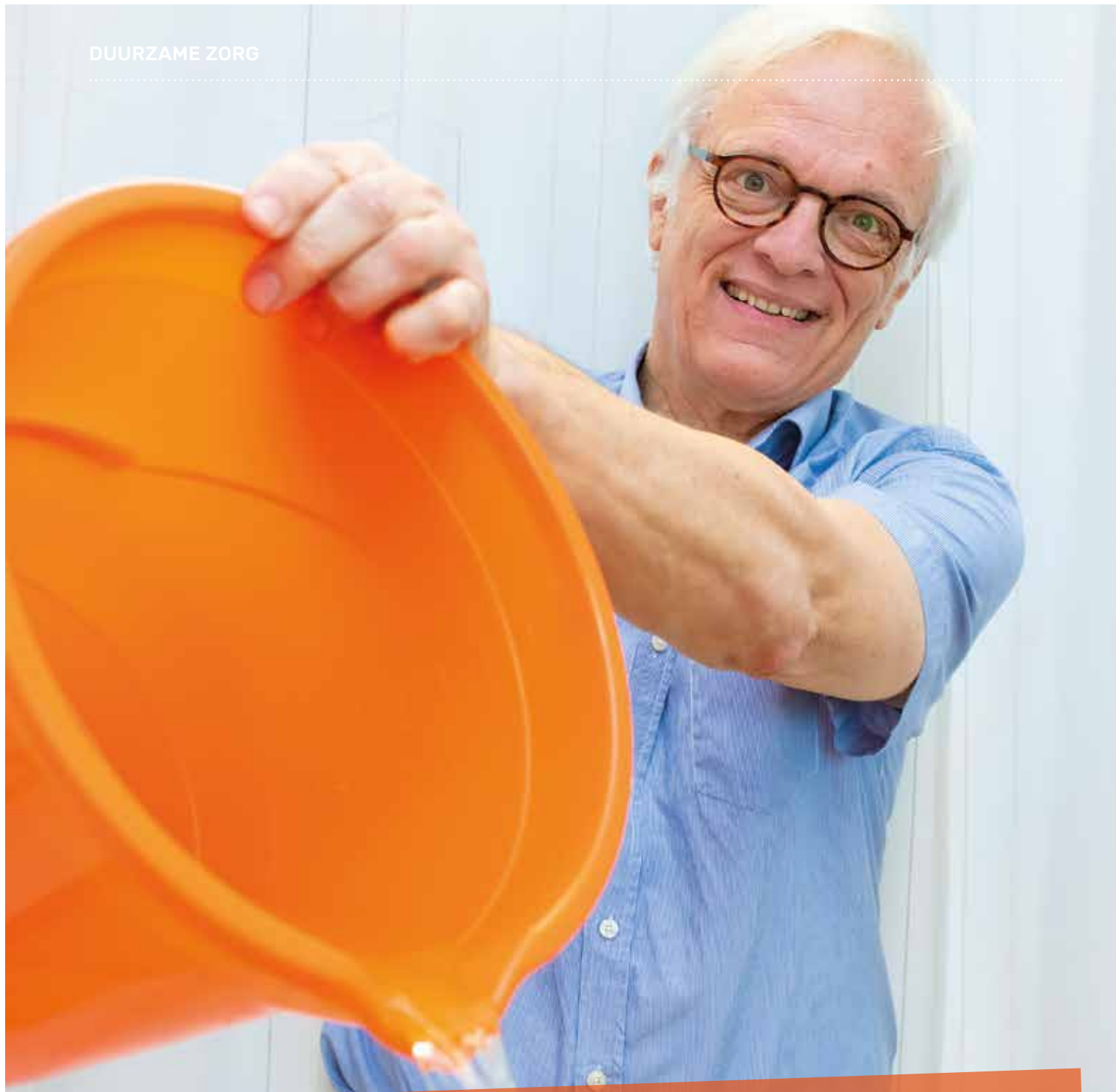
Met andere woorden, zegt Van Beek, gebruik die digitalisering voor contextuele geneeskunde, voor het in ogenschouw nemen van de woonsituatie van het kind. 'Op basis daarvan kun je vervolgstappen zetten', vertelt ze. 'Bijvoorbeeld in gesprek gaan met de wijkmanager in je eigen woonomgeving over wat gedaan kan worden om die voor kinderen gezonder te maken. Dit kun je individueel doen maar ook collectief. Bijvoorbeeld zoals het Amalia Kinderziekenhuis in Nijmegen *outreaching* met de gemeente in gesprek is over het groener en gezonder maken van de leefomgeving.'

Groen doen

Duurzaamheid is dus zeker niet alleen een thema voor ziekenhuisbestuurders, politici en bedrijven, concludeert Van Beek. 'Als de medische staf zegt dat er iets moet gebeuren, komt dit gemakkelijker van de grond dan wanneer de raad van bestuur zegt: "we moeten groen gaan doen"', zegt ze. 'Je kunt als zorgprofessionals echt impact hebben.' Van Beeks tijd als kwartiermaker zit er nu, na vier jaar, op. 'De evaluatie van die vier jaar laat zien dat de Green Deal is geland', zegt ze. 'Er is geen zorginstelling of professional meer die er niet mee bekend is, en daarmee begint het. Die beweging onomkeerbaar maken – mijn opdracht als kwartiermaker – is afgerond. Nu moet het een plek krijgen in een integraal hoofdlijnenakkoord en het stelsel van bekostiging. Groene gezondheid moet dwars door alle geledingen van de zorg heen gaan lopen.'

Tip: Groen, groener, groenst

Wilt u een steentje bijdragen aan de transitie naar een groenere zorgsector maar weet niet waar te beginnen? De Jonge Specialist publiceerde in 2021 de handreiking Groen, groener, groenst. Een praktische gids boordevol concrete informatie, tips & inspiratie voor alle artsen die duurzamer willen dokteren. Te vinden via: dejongespecialist.nl/2021/de-jonge-specialist-gaat-groen-groener-groenst/.

Peter Blankestijn, internist-nefroloog UMC Utrecht en Duurzame Zorgprofessional 2020 **Liters water besparen bij nierdialyse**

'Artikelen in *The Lancet* een paar jaar geleden benadrukten de interactie tussen gezondheid en leefomgeving. Ze maakten duidelijk dat we als zorgsector een enorme bijdrage leveren aan het ziek maken van die leefomgeving. De grote boosdoeners hierbij zijn water, energie en afval. Een deel van dat afval is medisch afval, dat in verbrandingsovens moet worden vernietigd. Dit afval scheiden van gewoon afval dat mag worden gerecycled, maakt al verschil. Individueel een kleine stap, collectief een grote impact. En het zet je ook meteen aan het denken over wat je nog meer kunt doen. Dat gebeurt nog vrij weinig in de zorg. Het is

dan ook waardevol dat de Green Deal Zorg duurzaamheid goed op de kaart zet in de zorg. De meeste zorgorganisaties hebben die deal ondertekend en moeten er dus mee aan de slag. Bovendien begint de jonge generatie zich te roeren. Die vraagt zich af waarom duurzaamheid in de opleiding geen aandacht krijgt. In antwoord daarop wordt nu internationaal de onderwijsmodule *Planetary health* ontwikkeld voor het medisch curriculum, gefinancierd door het Erasmus+ programma van de Europese Unie.

Collectief kun je meer bereiken. In de nefrologie is nierdialyse een belangrijk onderdeel

van ons werk. Per behandeling is 380 liter water nodig, dat tot 37 graden moet worden verwarmd. Dit als individueel nefroloog aankaarten bij de bedrijven die de dialyse-apparatuur ontwikkelen zet geen zoden aan de dijk. Maar wij zijn als Europese vereniging in gesprek gegaan met de industrie en dat werkt wel. Onze insteek was dat 120 liter genoeg zou moeten kunnen zijn en de industrie is daarmee aan de slag gegaan, met als gevolg dat die waterhoeveelheid nu al met de helft is gereduceerd. Dit bewijst dat je als zorgprofessionals een rol kunt spelen om innovatie tot stand te brengen waarmee verduurzaming wordt bereikt.'

Eveline Schell-Feith, kinderarts ziekenhuis Alrijne, en aios Ilona Narayan Een jaarlijkse Geitenwollensokkenbokaal voor koplopers

Eveline: 'Een lezing over duurzaamheid heeft ons als medisch specialisten hier in huis bewustgemaakt van het onderwerp duurzaamheid. Het gebouw waarin we werken is vooruitstrevend op dit gebied, maar zelf kunnen we ook bijdragen. Samen met de huisartsen onderzoeken we welke zorg buiten het ziekenhuis kan, dat scheelt vervoer. Zorgvuldig omgaan met herhaalrecepten in plaats van in één keer een grote dosis verstrekken voorkomt verspilling. Van dosis-aerosol met drijfgassen overstappen naar andere medicatie scheelt ook. Net als plastic verpakkingen gescheiden verzamelen, om de berg ziekenhuisafval te verkleinen.'

Ilona: 'We hebben wegwerpbekers vervangen door glazen. We hebben afspraken gemaakt met andere afdelingen over noodmedicatie, zodat we de voorraad kunnen

verkleinen en minder hoeven weggooien omdat de expiratedatum verloopt. En we onderzoeken het recyclen van luiers. Die zijn enorme vervuilers: een ton luiers staat gelijk aan een ton CO2-uitstoot. Voor dit onderzoek werken we samen met de facilitaire dienst en de afdeling inkoop.'

Eveline: 'Het is heel stimulerend en verbindend om met verschillende disciplines aan het onderwerp duurzaamheid te werken. Daarom heb ik voorgesteld om binnen de NVK een groep op te richten met enthousiastelingen die ideeën en initiatieven willen uitwisselen specifiek voor de kindergeneeskunde.*

Ilona: 'Onder mijn leeftijdsgroep leeft het onderwerp steeds meer, en zeker in de groep net daaronder. Het aantal vegetariërs groeit daar ook hard. Het komt echt uit de

geitenwollensokkensfeer.'

Eveline: 'Omdat het daar toch nog wel een beetje in zit en het de bedoeling is dat duurzaamheid gemeengoed wordt, heb ik in 2020 de Geitenwollensokkenbokaal bedacht en uitgereikt aan aios Hugo Kraijenhoff. Die heeft iedereen aangespoord de computer uit te zetten als die niet wordt gebruikt. En hij heeft overal plantjes neergezet met instructie over water geven. Samen met hem heb ik op onze afdeling het Green Team opgericht en dat heeft hij nu op zijn nieuwe werkplek in het LUMC ook weer gedaan. Ilona heeft vorig jaar de prijs gewonnen, en zo proberen we elk jaar te kijken wie voor de troepen uitloopt om onze afdeling duurzamer te krijgen.'

*Interesse? Mail naar: [easchell@alrijne.nl](mailto: easchell@alrijne.nl)

Else de Ridder, MINT zorgadvies en Green Care Academy **Wegwerpartikelen terugdringen**

'De zorg is verantwoordelijk voor zes procent van de CO2-uitstoot in Nederland. De klimaatverandering die met die uitstoot gepaard gaat, heeft negatieve gevolgen voor onze gezondheid. Hierdoor stijgt de behoefte aan zorg. Ik noem dit de gezondheidsparadox. In principe veroorzaakt alle zorg uitstoot. Daarom is het belangrijk een onderscheid te maken tussen zinnige zorg, zorg die wetenschappelijk onderbouwd en dus gerechtvaardigd is, en zorg waarvoor dit niet geldt. Bewustwording hierover is belangrijk, het is daarom goed zinnige zorg en duurzame zorg in onderlinge samenhang te beschouwen.

De bewustwording in de zorg over duurzaamheid neemt enorm toe, steeds meer artsen zijn met het onderwerp bezig. De Green Deal Duurzame Zorg heeft hier zeker een bijdrage aan geleverd. Het doel daarvan was inspireren, aanjagen en de goede voorbeelden laten zien die er al zijn. Dat was een goede kapstok voor artsen en verpleegkundigen om er eigen acties aan op te hangen. Beide beroepsgroepen hebben nu veel belangstelling voor Green Care Academy, waar ze leren hoe ze zelf kunnen bijdragen aan vergroening in hun werk. Het belangrijkste hierbij is met een frisse blik naar je afdeling kijken en jezelf afvragen: "Wat doe

ik dat niet duurzaam is?". De belangstelling voor die academy is onder jonge mensen iets groter, wat niet wegneemt dat ook de oudere generatie artsen en verpleegkundigen steeds meer met duurzaamheid bezig is. Die heeft bijvoorbeeld de wegwerpartikelen zien komen en vraagt zich af of dit uit milieuoogpunt wel zo goed is. De jongere generatie ziet duurzaamheid al meer als vanzelfsprekend en vindt dat het ook in de opleiding thuishoort.'